

Lapscheurse sprokkelingen

door Antoine Vermeersch.

A/ De Gemeenzaamheid St. Cornelius - 1875.

Reeds in 1875 bestond er in Lapscheure een Onderlinge Bijstand of Mutualiteit. Ze heette "De Gemeenzaamheid St. Cornelius", en ze droeg als kenspreuk "Bemint Elkander".

Wij bezitten een prentje met op de voorzijde de Heilige Cornelius als paus en met een gouden hoorn in zijn rechter hand. Op de keerzijde de volgende tekst:

"Gedachtenis van het blijde 25 jarig Jubelfeest der Gemeenzaamheid 'St-Cornelius', gevierd te Lapscheure op Zondag 22 juli 1900.

Daar schoot een boom in vruchtbaar land
Te Lapscheure, bij 't noordzeestrand,
Van onderlinge hulpe.

Gespijzigd door de liefde al vroeg,
Hij groeide en bloeide en vruchten droeg

Nu vijf-en-twintig jaren.

Eenieder die ze plukken mocht
En vond voor smaak en sterkend vocht

Geen ander zulker soorte.

Thans blijde rond Cornelius' beeld

Geschaard! die onze ziekten heelt,
 Dat het hier altijd pronke!
 En dat zijn kroone uitgebreid
 Die zoete vrucht met wijs beleid
 Nog steeds aan meerdren schonke!
 Zoo zal 't, indien eendrachtigheid
 Voort voeden blijft zijn' groeizaamheid
 Onder des Heeren zegen.

Gebed: Sint Cornelius voorspraak, bevele U ons aan, o Heer, opdat wij door zijn bescherming bekomen, wat onze verdiensten niet kunnen verkrijgen. Amen. (Miss.Rom.)"

Door oorlogsomstandigheden (1940-1944) zijn wij in het bezit gekomen van een gedeeltelijk vernield verslagboek (1892-1925) van deze Gemeenzaamheid.

De Bond bestond uit ereleden en werkende leden. Het bestuur vergaderde maanselijks, beurtelings bij een lid-herbergier. De algemene vergadering had plaats op O.-L.-Vr.-Lichtmis, in de gemeenteschool. Van ieder vergadering werd een verslag opgemaakt, dat ondertekend werd door de voorzitter en de greffier.

In 1892 was Cypriaan De Bleeker voorzitter, en bleef dit tot in 1904. Zijn opvolger was Theophiel Daeninck. De greffier was in 1892 August Huygebaert, in 1893 Arthur Van Massenhove, in 1894 Henri Minnaert, in 1905 Sebastiaan Van Leeuwe. Nog in 1892 was de ondervoorzitter Louis De Leyn, later was het Edmond Van Damme; de tesorier was Jan Van Maldegem, zijn opvolger Emiel De Bleeker; de klerk was August Vercruysse, later Charles de Clerk. Daar waren 4 zorgers, één per wijk.

De ereleden betaalden 5 Fr intreegeld en 2 Fr lidgeld. De bestuursleden waren gekozen onder de ereleden en zij betaalden geen lidgeld.

De werkende leden (schijnen werlieden of werknemers te zijn) moesten 2 Fr inteegeld betalen en 0.30 Fr lidgeld. Daarvoor ontvingen zij in geval van ziekte 1.30 Fr per dag gedurende de eerste maand en 1 Fr per dag gedurende de tweede maand. Konden ze na 2 maanden nog niet werken; dan kregen zij, na een beslissing van het bestuur, 0.50 Fr per dag. Om werkend lid te worden moest men in

een vergadering voorgedragen worden, gezond zijn, en een wachttijd van 6 maanden doormaken.

De klerk was een werkend lid; hij ontving een wedde van 30 Fr per jaar. Daarvoren moest hij lidgelden en boeten ophalen. Indien een werkend lid niet aanwezig was op een algemene vergadering of op de begrafenis van een lid, dan moest hij 0.30 Fr boete betalen. Voor de werkende leden werden de begrafenis-kosten betaald. Ieder lid die het ambacht van timmerman uitoefende, mocht om de beurt een doodkist maken voor de som van 13 Fr.

Hierbij het uittreksel van rekening voor het jaar 1892:

Ontvangsten:

Bijdrage der werkende leden	475.78
Bijdrage van ereleden	48.00
Intreegeld van 8 nieuwe leden	19.00
Boeten	2.90
Intrest geplaatste gelden	65.92
	<u>611.60</u>

Uitgaven:

Aan 22 zieke leden, 264 dagen ziekte	337.61
Begraveniskosten en 3 missen	60.42
Bestuurskosten	23.98
Jaarwedde klerk	30.00
	<u>452.01</u>

Batig slot: 611.60 - 452.01 = 159,59

Het maatschappelijk kapitaal is samengesteld als volgt:

Geld in kas	340.68
Spaarboek	2263.12
Belgische obligatie	100.50
	<u>2704.30</u>

Dagorde van de Algemene Vergadering 1894:

1. Opening der zitting in het schoollokaal om 3 uur.
2. Naamafroeping
3. Rekenighouden
4. Kiezing van de voorzitter
5. Kiezing van de greffier
6. Kiezing van de zorgers: Bommelee Jan, Van Boven Ambrosius, Van Hoorickx Frans.
7. Benoeming van de klerk
8. Aanvaarding nieuwe leden
9. Bepaling van schadeloosstelling
10. Mededelingen
11. Slot.

In deze Algemene Vergadering waren er ongeveer 150 ere- en werkende leden aanwezig.

Nog uit de kroniek van de Gemeenzaamheid:

1905 - Ter gelegenheid van het 75 jarig bestaan van de Belgische

Onafhankelijkheid stelde de voorzitter voor 25 Fr uit de kas de nemen om tricolore linten te kopen om het feest te vieren en deel te nemen aan de stoet, om eer te bewijzen aan het Belgisch vorstenhuis. 1906 - De vergoeding werd vastgesteld op 1.50 per dag. In dezelfde vergadering deed het erelid Leopold Daenick het volgende voorstel: "Gezien de maatschappij van Onderlingen Bijstand in eene bloeiende toestand verkeert en daarbij zij eene goede bemiddeling bezit, van alle werkende leden, die den ouderdom van 70 jaar bereikt hebben, te ontslaan van hunnen maandelijkse bijdrage en tevens in geval van ziekte onderstand te genieten". Dit voorstel werd niet aanvaard. 1907 - In september ontving de bond een schrijven van het Ministerie van Nijverheid en Arbeid, die een toelage vroeg voor het inrichten van een huldebetoon ter ere van Gustaaf P. Francotte, voor zijn uitstekende diensten aan de Onderlinge Bijstand betoond. De Gemeenzaamheid besloot 2 Fr op te sturen.

1908 - Het bestuur besloot deel te nemen aan de viering van het jubileum van Emiel Van Damme, ere-voorzitter van de maatschappij van Onderlinge Bijstand en 25 jaar burgemeester van Lapscheure; hem werd te dier gelegenheid een medalje van 1e klas overhandigd.

De maatschappij bezat een mooie geborduurde vlag. Daarop het beeld van de H. Cornelius; bovenaan "Onderlinge Bijstand Lapscheure"; onderaan "1875-1901". Deze vlag werd waarschijnlijk besteld ter gelegenheid van het 25 jarig bestaan van de Gemeenzaamheid. Gelukkig is deze vlag bewaard gebleven: ze berust bij te Lapscheure bij de bode van de Christelijke Mutualiteit "Eigen Gift, eigen Hulp".

We komen in 1925. Op de algemene vergadering werd de vergoeding vastgesteld op 3 Fr per dag. De klerk ontving 50 Fr wedde.

Ontvangsten:

Bijdrage werkende leden	683.25
Boeten	19.50
Bijdrage ereleden	58.00
Toelage van de Staat	15.00
	<u>778.75</u>

Uitgaven:

Onderstand aan zieke leden	402.00
Voor missen	20.00
Bijdrage aan de ziekenbond	11.75
Jaarwedde van de klerk	50.00
Bestuurskosten	15.00
	<u>498.75</u>

Batig saldo: 280 Fr.
 Bezit der Maatschappij:
     Geld in kas
     Sparboekje

695.61
3836.61
 4532.12

Vanaf 1925 richtte E.H. Pastoor Huys een ziekenbond op "Recht en Naastenliefde", een afdeling van "Eigen gift, eigenhulp" van Brugge. De ledenkregen een vergoeding om de dokter te betalen. Een zo is de maatschappij "Bemint elkander" stilaan verdwenen. Uit de rekening van 1925 blijkt dat de Gemeenzaamheid van de Staat de enorme toelage van 15 Fr had gekregen. Toen ze te Brussel vernamen dat de bond niet meer bestond, zijn er twee heren gekomen om te vragen wat er met het geld van de maatschappij gebeurd was. Er werd hun verklaard dat het werd uitgedeeld aan de leden.

B/ Over Geboorten en Sterfgevallen.

Van 1693 tot 1909 waren er te Lapscheure 4653 geboorten (of doopsels), dat is gemiddels 21 per jaar. Maar van 1726 tot 1737 waren er 328, dat is gemiddeld 27 per jaar. In 1731 waren er 42: dat kwam omdat er veel kinderen bij waren van soldaten die gekazerneerd lagen te Sluis, te Kadzand of te Zuidzande, en die gedoopt werden te Lapscheure. Het kleinste getal gedoopten was in 1750 : 14, en in 1833 : 13.

Van 1693 tot 1909 waren er 4290 sterfgevallen, dat is gemiddeld 20 per jaar. Van 1693 tot 1770 overtreffen de sterfgevallen de geboorten met 685 eenheden. Van 1700 tot 1715 waren er 483 sterfgevallen, dat is gemiddeld 32 per jaar. Het grootste getal deed zich voor in 1708: in de maand maart waren er 10 en in april 13 doden. De oorzaak is mij onbekend.

Tot in 1784 werden de rijke lieden in de kerk begraven. Op 11 juli 1784 had Jozef II een keizerlijk bevel uitgevaardigd waarbij het verboden was voortaan nog lijken in kerk te begraven.

Van 1693 tot 1784 waren er te Lapscheure 1604 sterfgevallen. Daarvan zijn 344 mensen in de kerk begraven, dat is gemiddeld 4 per jaar. Op het kerkhof werden er dus gemiddeld 14 per jaar begraven.

In de kerk liggen nog 83 grafzerken. Op een gedenksteen in

het portaal lezen we: Dezen vloer der kerk van Lapscheure is gelegd door de zorg van den eerw heer F.X. De Poortere pastor, J. Beyaert burgemeester, J^{bus} D'Hondt voorzitter, J^h D'Hondt en L. de Leyn kerkmeesters, F. Bonte en B. De Caluwe leden van den kerkraad, in het jaar 1853. Bij dit werk hebben ze waarschijnlijk de voornaamste en bestbewaarde zerken over de ganse oppervlakte van de vloer verspreid. Zo weten we uit de kerkregisters dat pastoor Heldewijs begraven is in het hoogkoor van St-Barbara. Tot in 1965 lag zijn zerk echter vóór de preekstoel in het middenkoor; de zerk ligt nog op dezelfde plaats, maar Pastoor Polet liet de preekstoel van de 2e naar de eerste pilaar verplaatsen. De teksten die voorkomen op de bewaarde grafzerken vinden we in het boek van Dr. Luc Devliegher: Kunstpatrimonium van West-Vlaanderen, Deel 4, De Zwinstreek, pp. 110 tot 124.

Van 1693 tot 1707 werden 57 personen in de kerk begraven, te verdelen als volgt:

van 0 tot 10 jaar,	20 pers. = 35 %
van 10 tot 20 jaar,	10 pers. = 17 %
van 20 tot 30 jaar,	5 pers. = 9 %
van 30 tot 40 jaar,	7 pers. = 12 %
van 40 tot 50 jaar,	5 pers. = 9 %
van 50 tot 60 jaar,	6 pers. = 10 %
van 60 tot 70 jaar,	2 pers. = 3,3 %
van 70 tot 80 jaar,	2 pers. = 3,2 %

Sedert 1860 daalde het sterftecijfer; waarschijnlijk een gevolg van het delven van het Leopoldkanaal in 1845, waardoor de moeraskoorts of polderkoorts, ook genoemd polderstier, verdween; maar vooral door het toenemen van de medische verzorging.

Door het raadplegen van parochieregisters, van grafzerken en van kerkrekeningen, kunnen we weten wie, wanneer en waar doden in de kerk begraven werden. Zo bijvoorbeeld voor het jaar 1693:

25 jan., voor de communiebank, Joannes Turfhooft, 56 jaar.
 19 mei, voor het altaar van St. Sebastiaan, Franciscus Pynckel, zoon van Adriaen en Livine Van Houcke.
 25 juni, voor de communiebank, Georgius Meeus, oud 9 dagen.
 17 sept., bij de biechtstoel aan 't koor, Daniël Pluvier, 11 jaar, neef van pastoor Pluvier.
 17 sept., voor St. Sebastiaans altaar, Petrus zoon van Adrianus Pynckel, 1 jaar.
 20 okt., in cantalo Sacro, Cornelius, zoon van Los. Rooms en Frca Demeyer, 7 jaar.

19 okt., boven haar vaders graf, Cornelia, dochter van Cornelius De Suttere en Anna Herremans, 1 jaar.

En nog een zanting uit de volgende jaren:

- 1694, 28 okt., bij de biechtstoel, Livina, zuster van de vader van de heer pastoor, 56 jaar.
- 1698, 18 juli, rechterkant van het hoogaltaar, R. A. D. Petrus Pluvier, pastoor, 36 jaar.
- 1715, 1 maart, aan de evangeliekant van het hoogaltaar, R.A.D. Petrus Dezwarte, pastoor v Lapscheure gedurende 17 jaar, begraven door Petrus De Corte, deken van Aardenburg en pastoor van Middelburg.
- 1739, 1 jan. rond 8 u. 's avonds stierf mijn broeder Ivo Heldewijs na absolutie en H. Olie ontvangen te hebben, en kon O.H. niet ontvangen daar hij gestadig overgaf; begraven in de hoogkerk van St. Barbarakoor; hij was weduwnaar van Marie Van Holm en kwam mij bezoeken. (get. Fr. Heldewijs, past)
- 1741, 16 jan., in het middenkoor, de chirugyn Jan Schaep, 59 jaar.
- 1747, 3 apr., in het middenkoor, koster Ludovicus Van den Broucke, zoon van Andries, echtg. van Petronella Dumon, hebbende 34 jaar koster geweest in deze kerke.
- 1748, 19 mei, R.A.D. Henricus ... gewezen pastoor te Sluis, zoon van Landradus, gestoven te Brugge en op 20 mei begraven te Lapscheure in St. Barbarakoor bij de biechtstoel, 39 jaar.
- 1748, 10 juni, in St. Barbarakoor bij de biechtstoel, Fr. Heldewijs, zoon van Ivo en Marie Van Holm, koster, neef van pastoor Heldewijs.
- 1755, 13 okt., in 't middenkoor van St. Barbara, Franciscus Heldewijs, 40 jaar pastoor te Lapscheure, gewezen pastoor te Etselgem-Bekegem, onderp. te Lissewege. Begraven door Jacobus Blomme deken van Aardenburg en pastoor van Adegem.

Gedurende de 18e eeuw bestond er te Lapscheure een Broederschap van de Heilige Drievuldigheid tot Vrijkoping van de Slaven. Deze broederschap zorgde voor het ophalen van aalmoezen gedurende de kerkelijke diensten. Het ingezamelde geld werd aan de Orde van de Trinitariërs ovehandigd. De persoon die met deze omhaling belast was, noemde men "Slavenmeester van de H. Drievuldigheid". In de kerk liggen nu nog 13 zerken van slavenmeesters:

Andries Maertens + 1713, Jan D'Ingels + 1725, Bernard De Leyn + 1743, Zegers Van de Moere + 1751, Cornelius Mynche + 1752, Franciscus Lambrecht + 1753, Jan Stul + 1754, Franciscus Van Hoeteghem + 1754, Michiel Allaert + 1760, Joannes Van Dervaes + 1763, Joseph De Zutter + 1776, Laurentius De Leyn + 1778, Thobias Servyt + 1778, Joannes Coene + 1779.

C/ Gesloopte of gesloten Herbergen (lijst 1963)

- A LA PROVIDENCE DIVINE: St.-Pietersdijk, laatst bewoond door Laura Staelens; gesloopt.
 CAFE: St.-Pietersdijk, verbouwd, nu wagenkot van Rene Coene.
 DE VREDE: hoek van de steenweg Moerkerke-Damme, gesloten; nu bewoond door Julien Van den Bossche.
 IN DE REISDUIF: naast de kerk, eigendom van We Henry Doens, gesloten.
 IN NOORWEGEN: hoek Vlienderhagestr-Natielaan, eigendom van Gaston Verbouw; gesloten.
 DE BANK: Vlienderhage, gesloopt; op die plaats is er een werkmanswoning bewoond door Kamiel Huys.
 IN DE VLIENDERHAGE: gesloten; eigendom Bulcke.
 IN VIERWEGEN: hoek van de Landdijk en de steenweg op Hoeke, gesloten.
 IN DE OVERZET: langs het kanaal naar Sluis rechtover hofstee Daeninck, gesloopt; in de nieuwbouw woont R. Van Holme.
 DE SPRIET: aan Blauwe Sluis, gesloopt; in nieuwbouw woont Richard Moortgat.
 STAMPKOT: Peperstraat, gesloten; nu bewoond door Aloïs Oosterlinck.
 DE LAPPER: Groene Zeedijk, gesloten; nu bewoond door Rene Boerjan.
 TRANSVAAL: Hoogstraat, gesloten; nu bewoond door Kamiel Rooze.
 BOLDERSHOF: Hoogstraat, gesloten; nu Georges Maenhout.
 IN DE ZONNE: Hoogstraat, gesloten; nu Marie Cruysse.
 ESTAMINET: Hoogstraat, gesloten; nu Alfons Hoeman.
 IN DE SMISSE: Hoogstraat, gesloten; nu Ant. Bleyaert.
 IN 'T WIT PAARD: Hoogstraat, gesloten; nu Bavo Breemeersch.
 IN 'T NIEUW DORP: Hoogstraat, gesloten; nu Maurice Matthys.
 IN DE DOBBELE CEL: Hoogstraat, gesloten; nu Gust. Maenhout.
 IN 'T KONIJNTJE: Hoogstraat, gesloten; nu Marcel Maenhout.
 IN DE CASINO: Dorp, gesloten; nu M. en J. De Bleeker.
 ? ? ? ? : Dorp, gesloopt voor het aanleggen van de baan Maldegem-Lapscheure; laatst bewoond door Pieter De Lannoye.
 HERBERG: Dorp, gesloten; nu Marie De Leyn.
 GEMEENTEHUIS: Dorp, gesloten; nu Jozef Maenhout.
 DE ROOZE: Hoorn, Natielaan grens Moerkerke, gesloten; nu bewoond door Louis Bisschop.
 BELLE VUE: bestaat nog, maar heet nu Schoonzicht; zie hieronder.
 RUSTENBURG: Natielaan, gesloopt voor het aanleggen van deze laan; laatst bewoond door de We. Henri Claeys.

o o o o o o o o o

Namen van nog bestaande herbergen in 1974.

- SCHOONZICHT: Eerstijds "Belle Vue", nu bewoond door Marcel Meire, smid.
 IN 'T GILDENHUIS: Dorp; bewoond door Albert Hillegeer.
 'T HOF VAN COMMERCIE: Dorp; onbewoond.
 TOERISTENHUIS: Natielaan, bewoond door Rene Verstraete.
 BUITENLUST: Natielaan; bewoond door Alfons Mortier.

\$ \$ \$ \$ \$ \$ \$ \$ \$